

Георги Илиев, Комисия за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност

В контекста на разглежданата тема ще се спра на ролята и функциите на органите за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност за предотвратяване и ограничаване на възможностите за извличане на облаги от престъпна дейност. В частност престъпна дейност, изразяваща се в извършено престъпление по чл. 253 от НК /изпиране на пари/ и чл. 253а от НК /приготовление за изпиране на пари и сдружаване с такава цел/.

Без да се спирам на характеристиките на престъплението изпиране на пари, ще посоча връзката му с дейността по установяване, обезпечаване и отнемане на имущество, придобито от този вид престъпна дейност.

Веднага, обаче искам да уточня, че за органите за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност не съществува задължение да изследват от кое конкретно престъпление е придобито имуществото, което ще бъде предмет на отнемане, стига да са налице достатъчно доказателства за липса на законен източник на средствата.

А в много случаи е и невъзможно да се прецени, от кое престъпление е придобито имуществото, респективно каква част от имуществото в резултат на кое престъпление е придобито.

Идеята на ЗОПДИППД е в това, че ако за лицето /независимо за какво престъпление е осъдено или му е повдигнато обвинение/ се установи, че притежава имущество и не може да се докаже законния източник за придобиването му, е налице основателно предположение, че придобитото е свързано с престъпна дейност. Тук става въпрос за престъпна дейност изобщо, а не за това, че имуществото е придобито в резултат на престъплението, за което е осъдено лицето, съответно за извършването на което му е повдигнато обвинение.

Разбира се, органите за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, ще бъдат улеснени при доказване на предявения иск пред съда за обезпечение и отнемане на имущество, ако в наказателното дело се съдържат доказателства за това, че установеното

имущество е придобито в резултат на конкретното престъпление за извършването на което на лицето му е повдигнато обвинение или има влязъл в сила съдебен акт.

В ал.6 на чл. 253 от НК е предвидено, че предметът на престъплението или имуществото, в което е трансформиран се отнема в полза на държавата, а ако липсва или е отчужден, се присъжда неговата равностойност.

Тази норма от Наказателния кодекс не изключва паралелното приложение на ЗОПДИППД, тъй като последният предвижда отнемане на имущество извън предмета на престъплението по чл. 253 от НК.

И това е така, тъй като предмета на престъплението по чл. 253 от НК, който подлежи на отнемане по реда на НК в повечето случаи може представлява незначителна част от цялото имущество на осъденото лице, придобито в резултат на престъпната му дейност.

Останалото имущество, за което макар и да липсват доказателства за законния му произход, не може да бъде отнето по реда на НК, тъй като не е включено в предмета на престъплението.

За същото имущество е предвиден друг правен способ за отнемане в полза на държавата, а именно по реда на ЗОПДИППД.

Успоредното прилагане на режима на отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност по реда и на двата закона се извежда от разпоредбите на чл. 3, ал.1 и чл. 4 ал.1 от ЗОПДИППД.

Именно от тези норми проличава презумпцията на закона, че независимо за какво престъпление е осъдено лицето, ако то не може да посочи законен източник на средства, е налице основателно предположение, че имуществото е придобито от престъпна дейност, без значение каква и без значение разкрити и наказана ли е същата или не.

В подкрепа на извода за паралелното приложение на двата режима на отнемане в полза на държавата на имущество е и разпоредбата на чл. 1, ал.2 от ЗОПДИППД, съгласно която на отнемане подлежи имущество, придобито не само пряко, но и косвено от

престъпна дейност, което не е възстановено на пострадалия или не е отнето в полза на държавата, или конфискувано по други закони.

Освен това приложното поле на ЗОПДИППД е по-широко. То включва имущество, което е придобито в режим на съпругеска имуществена общност, както и имущество, придобито от ненавършилите пълнолетие деца и юридическите лица, контролирани от проверяваното лице.

Следователно двата режима на отнемане не си противоречат. Нещо повече, те взаимно се допълват и допринасят за по-ефективното ограничаване и предотвратяване на извличането на облаги от престъпна дейност и укриването на имущество, придобито в резултат на престъпления.

За да се образува производство за установяване на имущество, придобито от осъществена престъпна дейност по чл. 253 и чл. 253а от НК, преди всичко е необходимо КУИППД и нейните органи да бъдат сезирани с уведомление от органите на досъдебно производство или от съда, т. е. КУИППД не може да се самосезира.

След получаване на уведомлението се извършва проверка на имуществото на лицето, неговите роднини по права линия, а по преценка и на роднините по съребрена линия и сватовство до втора степен включително.

Освен това на проверка подлежи и имуществото, което е включено в това на юридическото лице, контролирано от проверяваното лице – самостоятелно или съвместно с други физически или юридически лица. Срокът на проверката е десет месечен, като по изключение Комисията има право еднократно да удължи този срок с три месеца.

Началото на производството по установяване на имущество, придобито от престъпна дейност се поставя с акт на Комисията – решение.

Законовите предпоставки за вземане на решението са:

- започнало наказателно преследване по изрично изброените в чл. 3, ал. 1 от ЗОПДИППД текстове от НК, където са включени и изпирането на пари, и приготвянето за изпиране на пари и сдружаване с такава цел;
- придобито имущество на значителна стойност, т.е. над 60 000 лв.

Тук следва да се отбележи, че когато в самото уведомление на органите на досъдебно производство се съдържат данни за имуществото на лицето, събрани в хода на наказателното производство, се наблюдава целенасоченост на действията на органите за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, което води до по-бързото налагане на обезпечителни мерки.

Следващото производство по ЗОПДИППД е производството по обезпечаване на имущество, придобито от престъпна дейност.

И това производство започва с решение на Комисията, което се предхожда от анализ и съпоставка на доходите на лицето и разходите за придобиване на имуществото.

Основната цел на това производство е предотвратяване на възможността на лицето де се разпорежда с имуществото и ограничаване извличането на по-нататъшни облаги от престъпната дейност.

Едва при допускане на обезпечението на имуществото за първи път лицето разбира, че е проверявано. До този момент същото не би следвало да има тази информация, макар че в практиката са констатирани случаи, в които лицето е информирано и в резултат на което е извършено разпореждане с имуществото му, непосредствено преди налагане на обезпечителните мерки.

Производството по отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност заема централно място в дейността на органите за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност. Тук се разгръща в пълен обем състезателното начало, което е основен принцип на гражданското процесуално право.

За провеждане на това производство е задължително срещу лицето да има влязла в сила присъда за извършеното престъпление по чл. 253 или чл. 253а от НК, както и наличието на останалите материално-правни и процесуално-правни предпоставки, а именно:

- придобито имущество на значителна стойност;
- наличие на основателно предположение, че придобитото е свързано с престъпната дейност на лицето, доколкото не е установен законен източник;

Процедурата по отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност е регламентирано в глава 4, раздел 2, чл. 27 – 31 от ЗОПДИППД. Изключителна е функцията в това производство на КУИППД.

На основание чл. 15, ал. 3 производството по отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност, се образува с решение на Комисията. Същото не подлежи на връчване и е необжалваемо. На Комисията е делегирано правото да внася мотивирано искане за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност.

Мотивираното искане има действие на искова молба и следва да отговаря на всички изисквания визирани в разпоредбата на чл. 127 от ГПК.

В това производство като първа инстанция по предявения иск е компетентен окръжният съд, като делото се разглежда от един съдия, а в производството задължително участва прокурор. Решението на съда подлежи на въззивно и касационно обжалване.

Производството по предявените искове се води по общия ред. Това от своя страна води до несвоевременното приключване на делата.

Практиката показва, че по тези дела се провеждат многобройни съдебни заседания, събира се обилен доказателствен материал, поради което делата се отличават с фактическа и правна сложност.

ЗМИП предвижда сериозно засилване на държавния контрол върху прехвърлянето, преобразуването, укриването и въобще върху всички правни и фактически действия,

имащи за предмет имущество, които са придобити пряко или косвено от престъпна дейност и които целят прикриването на произхода и действителните права върху това имущество. ЗМИП бих казал е в синхрон и взаимовръзка с действащия Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност. Съгласно чл. 18 от него на органите на КУИППД е възложена работата по установяване на придобитите по престъпен начин облаги и искането на тяхното отнемане от съда в полза на държавата, дори ако междувременно тези облаги са били предмет на сделки, целящи тяхното легализиране, респективно изпиране, ако се касае за парични средства. Именно при проверката на такива сделки се получава допирна точка в целите и задачите на органите по двата закона. Сходната дейност на органите по ЗМИП в лицето на дирекция "Финансово разузнаване" на Държавна агенция "Национална сигурност" и КУИППД предполага в бъдеще възникването на тясно сътрудничество между тях. Би следвало да се помисли за правната регламентация на това сътрудничество, възможностите за обмен на информация или за извършване на съвместни действия по конкретни случаи, проверявани от двете ведомства. Необходимо е, също така, въвеждането на разпоредба, която задължава двете ведомства да се информират взаимно за случаите и лицата, които са обект на проверка, както по линия на изпиране на пари така и в производствата за установяване, обезпечаване и отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност. Инструкцията за взаимодействие между КУИППД, МВР, Министерство на финансите, прокуратурата и следствието, подписана на 25.09.2006 г., също се нуждае от допълнение и изменение най-малко поради факта, че вече съществува ДАНС. За целта е належащо създаването на работни групи, които да подготвят нормативната база за взаимодействие. Без съмнение, това би довело до по-висока ефективност и по-голяма бързина в работата на тези държавни органи.

В заключение, за периода 2006 – 2008 г. данните за образуваните производства за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, внесените мотивирани искания за налагане на обезпечителни мерки и внесените мотивирани искания за отнемане на имущество, са както следва:

- За 2006 г. са образувани 100 производства за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, на основание чл. 13 ал. 1 т. 1 от ЗОПДИППД, от които производствата образувани срещу лица извършили престъпление по чл. 253 от НК пране на пари – 3 броя, съставляващо 3% от общия брой;

- За 2007 г. са образувани 109 производства за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, на основание чл. 13 ал. 1 т. 1 от ЗОПДИПД, от които производствата, образувани срещу лица, извършили престъпление по чл. 253 от НК /пране на пари/ – 6 броя, съставляващо 6% от общия брой;
- За периода от 01.01.2008 г. до настоящия момент няма образувани производства за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, срещу лица, извършили престъпление по чл. 253 от НК.

Ще се спра и на производството по обезпечаване на имущество, придобито от престъпна дейност.

За 2007 г. са наложени по искане на КУИППД обезпечителни мерки в седем случая по чл. 253 и чл. 253а от НК. Общата стойност на обезпеченото имущество е 21 730 766 лв.

За 2008 г. са наложени обезпечителни мерки в три случая по чл. 253 и чл. 253а от НК. Общата стойност на обезпеченото имущество е 3 540 246 лв.

Или общо за периода 2007 – 2008 г. по искане на КУИППД са наложени обезпечителни мерки върху имущество, придобито от престъпна дейност, в които наказателното преследване е по чл. 253 и 253а от НК. Общата стойност на обезпеченото имущество е 25 271 012 лв.

Що се отнася до производството по отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност, през 2007 г. са внесени две мотивирани искания за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност по чл. 253 от НК.

С решение на КУИППД от 04.07. 2007 г. е внесено мотивирано искане до Окръжен съд Кърджали за отнемане на имущество полза на държавата на обща стойност – 1 719 073 лв.

С решение на КУИППД от 20.06. 2007 г. е внесено мотивирано искане до Окръжен съд Сливен за отнемане на имущество в полза на държавата, като предмет на отнемане в исковото производство е имущество на стойност 960 595 лв.

През 2007 година КУИППД е завела 33 граждански дела на стойност 27 219 684 лв.
Двата иска за отнемане по чл. 253 от НК пране на пари са на стойност 2 679 668лв. или
10% от стойността на цялото имущество, предявено от КУИППД за отнемане пред съда.